

863
№ 746/925

9611n

03

ИМА ЛИ БЪДЖЩЕ
ПАМУЧНАТА КУЛТУРА ВЪ НАСЪ
5. (Gossypium и Herbaceum)
КРАТКИ НАСТАВЛЕНИЯ

ПО

ОТГЛЕДВАНИЕТО НА ПАМУКА

ОТЪ

К. Малковъ

и. д. Управитель на Държавната Земледѣлска Опитна Станция
въ Садово.

ПЛОВДИВЪ.
Търговска печатница
1904.

33007

ИВБ216.7

1960

A 5310 / 1988

ВСИ „В. Коларов“
Централна библиотека
Пловдив

1401

СВЕТСКО ПРАВЕДНИК

БИБЛИОТЕКА

1960 7128 ноев

Предговоръ.

Почти всичкия суровъ памукъ, който се употребява въ насъ, както и разнитѣ произведения отъ него, се внасятъ отъ вънъ. Колко милиона лева даваме на чужденцитѣ въ замѣна само на нѣкои отъ тѣзи произведения се вижда най ясно отъ тукъ приложената таблица, която е извлѣчена отъ официалната статистика за вноса и износа на Княжеството.

Таблица.

За вноса на суровъ памукъ и др. по-главни сурови памучни материяли прѣзъ 1900, 1901 и 1902 години.

№ по редъ	Наименование на стокитѣ	1900 год.	1901 год.	1902 год.
		Стойность въ левове	Стойность въ левове.	Стойность въ левове.
1	Памукъ суровъ и памучна фурда	676,946	1,335,212	1,462,378
2	Сурова памучна прѣжда до № 12 англ. съ една или двѣ жици	572,024	1,119,568	1,118,693
3	Сурова памучна прѣжда отъ № 12—30 англ. съ една или двѣ жици.	982,994	1,831,572	2,233,841
4	Бѣлена или боядисана па- мучна прѣжда до № 12 англ. съ една или двѣ жици	286,627	402,591	654,253
5	Памучна прѣжда съ три или повече жици прѣсукана, сурова, бѣлена и пр. . . .	381,421	615,528	699,753
6	Бѣлена или боядисана па- мучна прѣжда отъ № 12 до № 30 англ. съ 1 или 2 жици	307,882	406,117	741,489
7	Памучни прѣсукани конци за шевъ, макари и пр. . .	247,125	591,063	539,753
		3,455,019	6,211,541	7,450,160

Даннитѣ, които ни дава горната таблица накарватъ всѣки единъ, който мисли за нашия икономически напредѣкъ да се попита: да ли не би било възможно, щото и въ насъ, като въ южна страна, особено въ Южна България, да се отгледва онова растение, което дава суравия материалъ за памучнитѣ произведения, та да можемъ, слѣдъ време, да си създадемъ една домашна индустрия, за произведенията отъ която ще имаме единъ добъръ мѣстенъ пазаръ. Отговора на този въпросъ съставлява именно темата на настоящата брошура.

Извѣстно е, че отъ нѣколко години насамъ въ гр. Варна е построена отъ, английски капиталисти, една фабрика, която има за цѣль отъ внесенія суровъ памукъ отъ вѣнка да произвежда разни прѣжди. Съ тази фабрика е започнато вече да се работи за разрѣшението на горѣпоставения въпросъ, нѣ само нужно е още да се види, да ли е възможно успѣшното вирѣние на памучната култура при нашитѣ климатически условия. И за вирѣнето на памучното растение въпроса отчасти е разрѣшенъ, защото знайно е, че още отъ незапомнени времена се сѣе това растение изъ Южна България, особено изъ Хасковско, Харманлийско, Борисовградско и пр. Когато е давана концесия на памучната фабрика „Князь Борисъ“ въ Варна законодателя е ималъ прѣдъ видъ това, че е необходимо да се взематъ мѣрки за разпространението на памучната култура, ако условията позволяватъ, за да може да се достави суровия материалъ на памучната фабрика. Тѣзи сж и причинитѣ, които сж накарали Пловдивската Търговска Камара да моли Министерството на Търг. и Земледѣлието да не ходатайствува за продължаване срока на концесията на помѣнатата погорѣ фабрика, ако тя не се погрижи за повдигане на памучната култура въ насъ, като достави доброкачествено памучно сѣме и се задѣлжи да купува получения памукъ, ако той отговаря на условията за прѣработване въ нея.

До миналата 1903 год. памучната фабрика не бѣше и помислила за производството на памукъ въ насъ, нѣ прѣдъ страхътъ отъ отнемане на концесията и, отъ единъ пхтъ тя се сепна и започна съ голѣмо усърдие да прави разни опити, за да види, да ли ще е възможно вирѣнието на нѣкои подобри памучни сортове, защото памукътъ, който сега се отгледва въ насъ, по мнѣнието на фабриката, не е згоденъ за

прѣработване отъ нея, поради късотата и дебелината на влакното му.

При разрѣшението на единъ капиталенъ въпросъ, какъвто е този за разпространението на памучната култура въ насъ, ние мислимъ, че всѣки, който горѣ-долѣ е ималъ работа съ тази култура, би трѣбвало да покаже всичкитѣ и добри и лоши страни въ всѣко отношение, за да би могли да се избѣгнатъ всички онѣзи грѣшки, които обикновенно ставатъ при разрѣшението на подобни въпроси и които грѣшки струватъ по нѣкога голѣмо разочарование и грамадни разноси. Тѣзи сж и съображенията, които сж ни ръководили при написването на тѣзи нѣколко реда.

Ако разгледаме нашата статистика за посѣвитѣ и реколтата прѣзъ 1898/99 год. ще видимъ, че въ страната е имало 4847 декари посѣти съ памукъ, които сж дали срѣдно по 22 кгр. на декаръ суравъ памукъ. Разгледаме ли по единични села, въ които се отглежда това растение, ще видимъ, че нѣкъдѣ прихода отъ декаръ се качва и до 80 кгр.

Ето селата, въ които е получена реколтата по-голѣма отъ 20 кгр. на декаръ.

№ по редъ	Наименование на селото	Количество на посѣтиятъ памукъ		Получено па- мукъ на декаръ	
		Да	ар.	kgr.	gr.
I Т.-Сейменска околия.					
1.	Гючурлий	70	20	53	33
2.	Кара-Бунаръ	17	50	20	—
3.	Кюстю-Кьой	25	—	23	51
4.	Марийно	7	40	34	86
II. Борисовградска					
1.	Караджалово	14	60	35	—
2.	Козъ Бунаръ	2	70	31	25
3.	Козлукъ	48	10	28	30
4.	Мюселимъ	2	40	22	50
III. Харманлийска.					
1.	Акъ-Башъ-Зиръ	7	90	48	—
2.	Джефарджа	165	50	24	—
3.	Дрѣново	13	30	30	—

№ по редъ	Наименование на селото	Количество на посѣтиятъ памукъ		Получено памукъ на декарь	
		Да.	ар.	kg.	fr.
4.	Козлуджа	28	40	20	—
5.	Карашлий	171	10	85	—
6.	Симеоново	82	10	70	—
7.	Софуларе	64	50	45	—
8.	Урумъ-Къой	46	40	47	50
IV. Хасковска.					
1.	Али Бей-Къой (Болгарово)	0	30	60	—
2.	Брѣстово	5	50	20	—
3.	Добричъ	35	30	25	—
4.	Дуралай	66	—	35	50
5.	Елдеръ	174	90	30	—
6.	Ески-къой (Ситаръ село)	22	50	80	—
7.	Иробасъ	125	80	46	15
8.	Кара-Орманъ (Чернагоръ)	109	60	50	77
9.	Каснаково	46	60	20	30
10.	Каяджикъ (Раменикъ)	83	80	32	43
11.	Сенеджикъ (Кришановъ)	31	10	28	57
12.	Солмасъ (Козлуджа)	69	70	54	67
13.	Сусамъ	7	20	20	—
14.	Теке-Къой (Мачево)	90	30	38	—
15.	Тремезлий	114	20	26	25
16.	Хасобасъ	127	60	60	—
17.	Чамурлий	118	10	40	—
18.	Юренджикъ	73	40	57	14

Отъ тѣзи, макаръ и едногодишни данни на нашата статистика, може да се извади заключение, че памучното растение може да вирѣе въ насъ, нѣ че то не навсѣкждѣ, кждѣто се сѣе, дава задоволителни приходи. Разбира се, че това зависи твърдѣ много и отъ годината, т. е. дали тя по отношение на температурата, валежа и пр. е благоприятна, или не. Не голѣмата реколта отъ памучното растение може ба най-послѣ, че се корени и въ друга една причина, а именно въ сорта, който се отгледва въ насъ, защото знайно е, че както и при другитѣ землед. растения има многодоходни и малоходни сортове.

Условия при които може да вирѣе памучното растение.

За да може въобще да се установи да ли въ дадена мѣстность може да вирѣе памучното растение съ успѣхъ трѣбва да се обърне внимание на онѣзи условия, които памучното растение изисква, а тѣзи условия сж слѣдующитѣ:

Памучното растение може да вирѣе само до 40° сѣверна и южна широчина Американския памукъ може да вирѣе съ добръ успѣхъ само до 36°, а до 40° вирѣе, нѣ не е сигуренъ. Съ по-добръ успѣхъ до 40° вирѣе индийския памукъ, нѣ за това пѣкъ той е и по-доброкачественъ. Южна България лѣжи задъ 40° сѣверна широчина, т. е. тя е извънъ региона за успѣшното вирѣение на памука. Пловдивско и Хасковско лѣжатъ даже на 42°. Това ни показва, че ние, ако искаме да постигнемъ нѣкакъвъ успѣхъ извънъ тази естествена граница, трѣбва за тази култура да търсимъ мѣста запазени отъ вѣтроветѣ и изложени на припекъ, или въобще съ условия, сходни на онѣзи, които се срѣщатъ прѣдъ 40°. Такива изключения ние виждаме и на други мѣста. Така напр. въ руския Туркестанъ вирѣе памука съ много добръ успѣхъ, макаръ, че и той лѣжи на сѣщия меридианъ, на който лѣжи и Южна България, особенно Пловдивско и Хасковско и при това тамъ вирѣе не само индийския, нѣ и америкаоския памукъ. За да може памучното растение да вирѣе и извънъ опредѣленитѣ му естествени граници трѣбва мѣстностьта да отговаря и на слѣдующитѣ условия:

Памучното растение за да вирѣе съ успѣхъ изисква висока почвена и въздушна температура, както и изобилни слънчеви дни прѣзъ вегетационния му периодъ. Срѣдната въздушна температура прѣзъ врѣме на вегетацията на памучното растение трѣбва да се движи между 18—26° С. Ако разгледаме даннитѣ, които ни дава Централната Метеорологическа Станция въ София върху срѣдно дневната температура въ нѣколко южно-български пунктове ще видимъ, че за 5 мѣсеци, които могатъ да се смѣтатъ за вегетационенъ периодъ на памука, тази срѣдно дневна температура за Садово, въ продължение на 10 години, е била между 18.3—20.2° С (смѣтано отъ 17 Априлъ до 18 Октомври), т. е. тя е сгодна за вирѣението на памука. За гр. Сливенъ за сѣщия периодъ тя се движи между 18.7° до 19.9° С. Десетъ годишни наблюдения за други пунктове

нѣма, нѣ за 1903 год. сжщата станция ни дава данни за: Бургазъ, Ст.-Загора, Хасково, Пловдивъ, Т. Пазарджикъ и др. Отъ тѣхъ ние виждаме, че почти въ всички помѣнати мѣста срѣдната температура отъ 17/IV до 18/X е надъ 18° С.

Тѣзи данни върху срѣдномѣсечната температура се виждатъ по-ясно отъ тукъ приложенитѣ таблици, които сж извлѣчени отъ землед.-метеорологическия бюлетинъ на Софийската Централна Метеорологическа станция.

Срѣдно мѣсечна температура въ Садово (по новѣ стили).

№ по редъ	1894 година	1895 година	1. 96 година	1897 година	1898 година	1899 година	1900 година	1901 година	1902 година	1903 година
1	Априлъ	12.5	11.1	9.6	13.0	13.4	11.5	12.5	10.8	11.5
2	Май	18.5	16.0	15.6	15.9	17.0	16.1	16.1	15.3	17.0
3	Юни	21.3	19.9	20.0	19.1	21.2	20.4	20.5	20.1	19.9
4	Юли	25.4	23.5	23.0	23.0	22.1	22.2	22.7	22.1	22.7
5	Августъ	23.2	22.1	22.7	21.2	20.4	21.5	21.8	22.9	23.1
6	Септември	18.2	16.9	19.3	19.3	17.7	15.9	18.6	18.2	18.1
7	Октомври	15.0	13.7	15.1	10.7	14.2	13.9	13.6	13.9	13.2
	Сборъ =	134.1	123.2	125.3	122.2	126.0	121.5	125.5	123.3	125.4
	Срѣдно отъ Априлъ до Ноември	19.15	17.6	17.9	17.45	18.0	17.85	17.92	17.6	17.91
	Срѣдно отъ Май до Ноември	20.26	18.68	19.28	18.6	18.68	18.33	18.83	18.75	19.0

Срѣдно мѣсечне температуръ за гр. Сливенъ (по новѣ стили).

№ по редъ	1894 година	1895 година	1896 година	1897 година	1898 година	1899 година	1900 година	1901 година	1902 година	1903 година	
1	Май . . .	16.6	15.6	14.8	15.1	16.7	17.8	15.9	16.2	14.9	16.6
2	Юний . . .	20.7	19.4	20.3	19.1	20.3	19.6	20.3	21.1	20.1	19.7
3	Юлий . . .	24.5	24.1	23.5	23.7	22.2	23.0	22.7	22.9	22.2	21.8
4	Августъ . . .	22.5	22.9	24.0	23.1	21.7	21.4	22.8	22.2	23.5	22.3
5	Септември . . .	17.6	17.3	20.3	19.8	18.3	19.0	16.7	19.1	19.0	18.7
6	Октомври . . .	15.1	14.7	17.0	11.8	14.7	11.9	15.3	13.2	14.9	14.4
Сборъ											
		117.0	114.0	119.9	112.6	113.9	112.7	113.7	114.7	114.6	113.5
Срѣдно											
		19.5	19.0	19.98	18.76	18.98	18.78	18.95	19.11	19.1	18.91

Срѣдно мѣсечна температура прѣзъ 1903 год. въ:
(по новѣ стилѣ).

Срѣдна мѣсечна температура	Бургасъ	Сливенъ	Ст. Загора	Базанлъкъ	Хасково	Садово	Пловдивъ	Пазардж.
1 Апрель	11.2	10.7	11.3	10.4	11.8	11.4	11.6	10.6
2 Май	16.6	16.6	17.2	15.9	17.2	17.0	17.6	16.9
3 Юни	19.8	19.7	19.9	18.5	19.8	19.9	20.3	19.2
4 Юли	22.4	21.8	22.8	21.1	22.9	22.7	23.1	22.4
5 Августъ	22.5	22.3	23.5	21.8	23.1	23.1	23.4	22.8
6 Септември	18.4	18.7	19.5	17.3	18.0	18.1	18.7	17.9
7 Октомври	15.2	14.4	15.0	12.7	13.6	13.2	14.0	12.9
Сборъ =	126.1	124.2	12.2	117.7	126.4	125.4	128.7	122.7
Срѣдна отъ Апрельъ до Ноември	18.01	17.74	18.45	16.81	18.05	17.91	18.38	17.52
Срѣдна отъ Май до Ноември (н. ст.)	19.15	18.91	19.65	17.88	19.10	19.0	19.51	18.68

Общо погледнато върху срѣдно дневната температура, която е владѣяла прѣзъ цѣлия вегетационенъ периодъ на памука въ помѣнатитѣ по-горѣ пунктове намираме, че тя не е голѣма и както се вижда тя стои почти до минимума на онази температура, която се изисква за вирѣнението на това растение.

Памука вирѣе най-добрѣ тамъ, кждѣто въ началото на вегетационния му периодъ падатъ по-често дъждове, нъ врѣмето скоро пакъ се разяснува. Отъ започванието на памука да цѣфти до прибиранieto му трѣбва да прѣобладава сухо и топло врѣме. Дълготрайнитѣ дъждове, особено при по ниска температура, сж винаги много врѣдни за културата. Ако прѣзъ врѣме на цѣфтението има дълготрайна суша сжщо така не е добрѣ. По отношение на сушата на много мѣста си помагатъ чрѣзъ изкуственното напоявание на културата. Колкото се отнася до сухото и топло врѣме прѣзъ периода на цѣфтението нашитѣ условия въ Южна България сж повече отъ добри. Липсата на влага е по-честото явление въ насъ, отколкото липсата на сухо и топло врѣме въ този периодъ.

Въ свръзка съ срѣдно вегетационната температура голѣмо влияние върху успѣха на памука оказватъ къснитѣ пролѣтни и раннитѣ есенни слани, които отъ една страна не позволяватъ ранното сѣние на памука, а отъ друга не му даватъ да дозрѣе както трѣбва. За да може да се развие добрѣ и да се разпукне всѣка една плодна главичка на памука необходимо е да не пада слана поне до срѣдата на м. Октомври, защото падне ли слана по-рано тя поврѣжда незрѣлитѣ плодни главички и тѣ не даватъ вече доброкачественъ памукъ.

Даннитѣ, които имаме отъ Центр. Метеорологич. Станция въ София по въпроса за ранитѣ и късни слани ни говорятъ, че въ това отношение ние не стоимъ при твърдѣ благоприятни условия, защото почти въ всѣки мѣстности, гдѣто се сѣе памука не наредко падатъ слани, както въ края на Апрель, така и въ края на м. Септември.

Отъ приложената по-долу таблица се виждатъ подробнотѣзи данни за повечето градове въ Южна България.

Първа и последна слана.
(Датигъ по новия стилъ)

Години	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903
	Последна пролѣтна слана.										
Садово	11/III	19/IV	26/IV	11/IV	13/III	16/III	6/IV	12/IV	4/IV	26/IV	22/IV
Хебибчево	—	—	—	—	17/III	—	17/III	—	24/IV	27/IV	13/III
Хасково	—	18/IV	24/IV	15/V	—	15/III	7/IV	12/IV	13/V	19/IV	21/IV
Търново-Сейменъ	—	—	—	—	12/III	—	3/IV	13/III	15/V	25/IV	—
Каваклий	—	—	—	—	23/III	13/III	—	12/IV	—	20/IV	—
Казълъ-Агачъ	—	—	—	—	—	—	—	12/IV	17/V	26/IV	23/IV
Ямболъ	—	19/IV	22/IV	22/IV	26/III	7/IV	3/IV	13/III	16/V	20/IV	21/IV
Сливенъ	—	2/IV	18/III	11/IV	27/IV	15/III	15/III	12/IV	2/IV	22/III	15/III
Айтосъ	—	20/IV	5/V	22/IV	13/III	8/IV	19/III	12/IV	16/V	22/III	24/III
Каанобатъ	—	—	28/IV	—	13/III	—	15/III	14/III	14/V	20/IV	24/IV
Бургазъ	25/III	24/III	24/IV	22/IV	18/III	15/III	3/IV	12/IV	5/IV	20/IV	24/III
Нова Загора	—	—	24/IV	22/IV	—	—	—	12/IV	15/V	10/IV	23/IV
Стара-Загора	—	—	—	20/IV	23/III	13/III	29/III	16/III	2/IV	19/IV	12/III
Казанлъкъ	25/III	—	—	15/V	18/III	15/III	6/IV	12/IV	15/V	25/IV	23/IV
Пазарджикъ	—	—	—	—	—	—	29/III	17/III	2/IV	25/IV	23/IV
Станимака	—	17/IV	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Първа есенна слана

Садово	22 X	6 XI	17 XI	22 XI	25 X	10 XI	11 X	18 X	5 XI	24 XI	22 X
Хебибчево	—	—	—	—	3 XI	10 XI	11 X	18 X	7 XI	13 XI	22 X
Хасково	22 X	5 XI	3 XI	11 XI	30 X	10 XI	11 X	18 X	7 XI	26 X	16 X
Търново-Сейменъ	—	—	—	—	—	10 XI	10 X	18 X	2 X	22 X	—
Каваклий	22 X	—	—	—	3 XI	10 XI	5 X	26 X	7 XI	26 X	22 X
Казълъ-Агачъ	—	—	—	—	—	—	10 X	18 X	5 XI	24 IX	22 X
Ямболъ	2 X	—	—	—	—	10 XI	10 X	18 X	7 XI	26 X	21 X
Сливенъ	—	3,1	22 XI	25 XI	10 XI	12 X	24 X	26 X	5 XI	26 X	22 X
Айтосъ	—	2 XI	3 XI	7 XI	13 XI	13 X	14 X	18 X	6 XI	4 XI	10 XI
Карнобатъ	—	—	3 XI	7 XI	1 XI	—	7 X	18 X	3 XI	26 IX	21 X
Бургазъ	—	6 XI	3 XI	7 XI	3 XI	11 XI	27 X	18 X	7 XI	26 X	22 X
Н.-Загора	26 X	6 XI	3 XI	—	—	10 XI	11 X	17 X	7 XI	25 IX	22 X
Ст.-Загора	—	—	—	25 XI	29 X	10 XI	24 X	26 X	7 XI	13 XI	22 X
Казанлъкъ	—	—	—	5 X	14 X	13 X	11 X	18 X	29 XI	24 IX	21 X
Пазарджикъ	—	—	—	—	—	—	11 X	18 X	4 XI	24 IX	22 X
Станимака	29 X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Забѣл. За Сливенъ е отбѣлзана последната дата въ пролѣтъ и първата въ есенъ, на които дати миним. темпер. е била равна или по-низка отъ 0 градусъ

Отъ тѣзи наблюдения трѣбва да се извади заключението, че памучната култура при нашия климатъ е доста рискована и че тя небива никога да бѣде една отъ главнитѣ култури на земледѣльца, защото иначе въ лоши години може земледѣльца да остане гладенъ. Въобще въ страни като нашата, които едвамъ отговарятъ на изискванитѣ условия за вирѣнието на една подобна култура, никоѣ пътъ небива да се разширява прѣдметната култура, защото само въ този случай отгледванието ѝ не е много рисковано за доходността на стопанството.

До тукъ разгледанитѣ условия сж най-главнитѣ, отъ които зависи вирѣнието на памучната култура и както видѣхме нѣкои мѣста изъ Южна България отговарятъ на тѣхъ.

Отъ свѣдѣнията, които се даватъ по-горѣ въ таблицитѣ ние още не можемъ да извадимъ едно правилно заключение за вирѣнието на памука, защото той нѣма да се сѣе въ градоветѣ, за които се даватъ метеорологически данни, а ще се сѣе въ селата. Градоветѣ: Сливенъ, Хасково и др. не лѣжатъ при съвсѣмъ благоприятни условия; тѣ сж изложени на силнитѣ вѣтрове и пр., когато въ тѣхнитѣ райони има села, които биватъ добрѣ запазени отъ студени вѣтрове, изложени цѣль денъ на слънцето и въобще ще сж згодни напълно за вирѣнието на памука. Но кои сж тѣзи села съ подобни добри условия ние ще можемъ да изучимъ едвамъ слѣдъ прѣдприеманието на редъ опити въ това направление въ всички по-главни села, въ които се сѣе за сега памучното растение.

Познавайки условията до извѣсна степенъ въ нѣкои мѣста изъ Южна България, ние вѣрваме, на основание и на горѣпривѣденитѣ данни, че памучната култура ще може да дава на производителитѣ въ насъ, ако не едни отлични, то поне удовлетворителни приходи, което пакъ ще бѣде отъ голѣма полза за нашето земледѣлие.

Противъ неблагоприятнитѣ условия отъ сланиѣ, които биха бъркали на културата, на други мѣста употребяватъ каденіето съ боклукъ прѣзъ нощитѣ, когато се угажда, че ще падне слана. Това може да се прави и у насъ още повече, че напр. къснитѣ слани въ повечето мѣста не падатъ редовно въ продължение на много дни, нѣ се случватъ 1—2 дена и повече не се повтарятъ. Сжщото нѣщо се забѣлѣзва даже често пѣти и при ранитѣ слани. Съ каденіето въ такъвъ случай ще може да се избѣгне тази случайность и съ това се

спечелва повече врѣме за развитието на памучното растение и дозрѣванието на плода.

* * *

Освѣнъ климата твърдѣ голѣмо влияние върху културата на памука оказва и *почвата*, на която трѣбва винаги да се обръща внимание.

Почвата, на която ще се отгледва памукъ трѣбва да бѣде плодородна, нѣ не прѣмногo богата, както на минерални, така и на органически вещества. Почвата, згодна за памукъ трѣбва да бѣде много богата на крѣмъчна киселина, нѣ понеже пѣськливитѣ почви сж и най-богати на такава, то не значи, че чисто пѣськливитѣ почви сж и най-добритѣ за тази цѣль. Кварцовия пѣськъ — крѣмъчната киселина — трѣбва да бѣде много дребенъ и много добрѣ размѣсенъ съ другитѣ съществни части на почвата. Хумузовитѣ почви не сж добри за памукъ, защото въ тѣхъ той расте много на стебло безъ да връзва. Такава една почва е добра само, ако хумозния пластъ е тънакъ и подъ него се намира пѣсьченъ или глинесто-пѣсьченъ пластъ. Като незгодни за памукъ минаватъ и много иловититѣ почви, защото въ тѣхъ се затруднява много обработката, поради физическитѣ имъ свойства. Такива почви биха били добри само, ако се размѣсятъ съ пѣськъ или варъ. Иловититѣ почви сж по добри при сухи години само ако се внимава обработката имъ да става на врѣме. При влажни години или въ влажни мѣстности тѣзи почви не сж добри, защото задържатъ водата, което е твърдѣ врѣдно за памучното растение, което никакъ не може да понася стояща вода.

Глинеститѣ и глинесто-пѣськливитѣ почви, както и умѣрено варовититѣ, сж едни отъ най-добритѣ за културата на памука само съ условие да сж дълбоки, защото памучното растение пуска корени на 80—90 и повече с. м. дълбочина. Въобще добритѣ почви за тази култура трѣбва да сж богати на крѣмъчна киселина, нѣ сжщеврѣменно да не сж бѣдни и на кали и фосфорна киселина и даже отчасти и на органически вещества.

Повечето почви въ Америка, на която вирѣе най-добрия памукъ сж: пѣськливо глинести, варовито-глинести или пѣкъ състоящи отъ тънакъ пластъ хумусъ и другъ пластъ отъ пѣськъ, примѣсенъ съ варъ.

Ето напр. какъвъ е състава на една отъ най-добритѣ почви за памукъ въ една Американска плантация:

Кръмъчна киселина	92.040
Алумини	1.500
Варъ	0.390
Магнези	0.370
Кали	1.000
Натри	0.500
Желѣзни и магнезиеви окиси	1.800
Органически материи	2.400
	100.000

Такъвъ единъ съставъ може да има една пѣсъклива почва съ слабо съдържание на органически вещества.

Тамъ, кждѣто липсватъ умѣрени дъждове прѣзъ лѣтото прѣпоръчва се да се избере онова мѣсто за посѣване съ памукъ, което може да се заводнява. Памука не изисква много влага, защото съ дълбокитѣ си корени той намира такава въ долнитѣ пластове, нѣ догдѣто коренитѣ достигнатъ необходимата дълбочина растенията страдатъ много отъ сушата и не растатъ. Въ Хасковско, Харманлийско, Борисовградско, Ко-нушко и др. кждѣто се сѣе за сега памукъ сушата най-често е единъ отъ главнитѣ причинители на неурожайността, зато-ва въ тѣзи мѣста ще е необходимо заводняването,

Културата на памучното растение.

При културата на памучното растение слѣдъ като сме установили, че то може да вирѣе въ дадения климатъ и сме избрали подходяща за него почва, трѣбва още да обърнемъ внимание на слѣдующитѣ работи:

Изборъ на прѣдшествующето растение. Много плантатори въ Америка сѣятъ памукъ нѣколко години все на едно и сѣщо мѣсто, но то не е добро, макаръ, че се взематъ мѣрки за възвръщанieto на почвата онѣзи хранителни материали, които ѝ се отнематъ чрѣзъ жътвата. Когато се сѣе памукъ нѣколко години на едно и сѣщо мѣсто появяватъ се много повече разни болести и неприятели по растението, които причиняватъ грамадни поврѣди.

Прѣдшествующето растение за памука трѣбва да бѣде такова, което да остави чиста и добра разработена почва. За-

ради това най-добрѣ е ако памука слѣдва слѣдъ: царевица, картофи, макъ, домати и др. Пшеницата, ячемика, дѣтелината и разнитѣ трѣви сж лоши прѣдшественници за памука.

Колкото се отнася за нашатѣ условия, то най-згодно би било да се сѣе памука слѣдъ царевица. Добрѣ е сѣщо и слѣдъ угаръ, но само за онѣзи мѣста, които не биха се сѣли съ зимница, тѣй като слѣдъ памука нѣма да има врѣме за засѣването на зимницата, поради кжсното му прибиране. Слѣдъ фасулъ може сѣщо така да се сѣе памукъ и то съ добъръ успѣхъ.

Сега за сега нашитѣ земледѣлци нѣматъ достатъчно земи за засѣването на памука, особено, ако искатъ да заведатъ на тѣхъ нѣкое по-добро сѣидбообращение, защото тѣ въ рѣдки случаи сѣятъ памукъ на нивитѣ си. Причината на това е несигурността въ запазването му, тѣй като всѣки има право да пуска добитѣка си на паша изъ нивитѣ слѣдъ прибиранieto на главнитѣ земни произведения. До като не се запрети този обичай, памучната култура ще се отгледва въ заградени мѣста, каквито земледѣлцитѣ не притежаватъ въ голѣмъ размѣръ.

Тамъ, кждѣто е възможно сѣението на памука въ нивитѣ, могло би да се заведе за условията въ Хасковско, Харманлийско, Борисовградско и пр. слѣдующето сѣидбообращение: 1) угаръ (торена) 2) зимница, 3) царевица, 4) памукъ, или 1) царевица-торена, 2) памукъ и 3) загария (тя се засѣва прѣзъ Ноември или Декември, или пѣкъ за по-легки почви: 1) царевица торена, 2) памукъ и 3) овесъ или др. пролѣтници. Но понеже малцина сж онѣзи земледѣлци, които биха се рѣшили да оставатъ $\frac{1}{3}$ до $\frac{1}{4}$ отъ земята си само за памукъ, поради рискуваността при тази култура, то памука ще дохожда винаги съ други растения, т. е. ще заема само една малка частъ отъ извѣстенъ участъкъ, то и въ такива случаи трѣбва да се съобразява всѣкога горното правило — т. е. памука да дохожда само слѣдъ добрѣ изчистена нива и по възможность не слѣдъ пшеница, ячемикъ и пр.

Обработка на почвата. Обработката на почвата за памукъ трѣбва да бѣде извършена най-грижливо, защото отъ нея ще зависи твърдѣ много доброто вирѣене на растението. При обработката трѣбва да се гледа, щото да може на една голѣма дълбочина почвата да бѣде разработена, защото както видѣхме памучното растение пуска много дълбоко коренитѣ си, както никое отъ тѣзи растения, които ние сѣемъ.

Обработката на почвата захваща още прѣзъ есенъта. Прѣзъ м. Октомврий, когато почвата е умерено влажна, се извършва първата оранъ и то, по възможност, най-дълбоко. Една добра и дълбока оранъ може да се извърши само съ плугъ, заради това онзи който иска да получава добра реколта отъ памука трѣбва да си набави това толкова необходимо оржие.

Земледѣлцитѣ, които ще съятъ памукъ въ градинитѣ си и то на малки пространства, въ случай че нѣматъ плугъ, добръ биха направили, ако обърнатъ почвата съ лопата ежщо така още прѣзъ есенъта.

Втората оранъ трѣбва да се извърши прѣзъ м. Мартъ, но не когато почвата е много влажна. Тази оранъ трѣбва да се извърши на кръсть. Третата оранъ става тъкмо прѣди за-сѣвването на памука. Този, който нѣма възможност да извърши три орания, може да изпусне втората оранъ, но никога не първата дълбока оранъ.

Прѣди сѣидбата мѣстото се разпрѣдѣля на лѣхи, или пъкъ просто се заграблюва, за да се изравни и да не се губи влагата.

Тамъ, кждѣто по врѣме на сѣението се случи суша и се има опасност, че памука нѣма да изникне скоро, може да се прѣдприеме заводняване още прѣди сѣидбата. Такова едно заводняване се практикува на много мѣста въ Туркестанъ и то съ добъръ успѣхъ. Въ насъ ежщо така едно такова заводняване, тамъ гдѣто е възможно, би било съ добъръ успѣхъ, защото въ Южна България много често прѣзъ втората половина на м. Априлъ е много сухо, а тъкмо въ това врѣме ще трѣбва да покарва памука.

Гдѣто е възможно и се намира за необходимо напояването, нивата трѣбва да се раздѣли на лѣхи и на браздички, тъй както това се прави въ зеленчарскитѣ градини за разсаждането на зелето и др. зеленчуци. Това напояване не трѣбва да бжде много голѣмо, защото въ скоро врѣме може би ще падне дъждъ и ако би се увеличила влагата, твърдѣ много ще се поврѣди сѣмето или изникналитѣ растения.

Торение. За успѣшното вирѣние на памучното растение голѣмо влияние указва и торението. За да се даде въ почвата онзи торъ, който е най-необходимъ, трѣбва да се знае отъ какви хранителни материй се нуждае памука, т. е. какви хра-

нителни материй се намиратъ въ листата, стеблата, главичкитѣ, коренитѣ и пр., които се изваждатъ отъ почвата съ жътвата.

Тамъ, кждѣто отгледватъ памукъ въ голѣмъ размѣръ, напр. въ Америка, връщатъ въ почвата почти всички отнети отъ нея вещества, като повръщатъ всички части на растението съ изключение на влакното. Въ такъвъ случай почвата почти че не се изсилва. Американцитѣ оставятъ стеблата въ нивата, като съ специални машини ги нарѣзватъ на части и послѣ ги заравятъ. Тази работа, обаче, се върши само тамъ, кждѣто прѣзъ есенъта и зимата пада достатъчно влага за изгниване на стеблата. Тамъ кждѣто това не е възможно горятъ стеблата и повръщатъ пепелъта. Дѣйствително при горението ставатъ известни загуби на хранителни материй, но тѣ сж незначителни.

Нашитѣ памуко производители употребяватъ стеблата за горение и щомъ искатъ да не изсилватъ почвата трѣбва непрѣменно да ѝ повърнатъ поне пепелъта отъ тѣзи стебла.

Най-много хранителни материй се изчерпватъ отъ почвата съ сѣмената, защото въ тѣхъ въ края на вегетационния периодъ се събиратъ всичкитѣ хранителни вещества.

Анализата на пепелъта на сѣмената ни дава слѣдующитѣ числа:

Кали		36.712
Нагри		0.839
Магнези		15.600
Вари		4.009
Фосфорна киселина		31.093
Сѣрна киселина		3.337
Желѣзенъ окисъ		1.113
Хлоръ		0.507
Кремъчна киселина и други		6.190
		100.000

Отъ тѣзи числа виждаме, че изчерпването на калия, магнезия, фосфора, вария, и сѣрната киселина сж твърдѣ голѣми. При торението трѣбва да се обърне най-голѣмо внимание на тѣзи вещества плюсъ на азота. Тѣй като нѣкой отъ тѣзи вещества се намиратъ въ почвата въ голѣмо количество, то на тѣхъ не се обръща внимание. По-малко се намиратъ: калия, фосфорната киселина и сѣрната киселина, та заради това най-много на тѣхъ се обръща внимание.

Оборския торъ е въ състояние да възвърне всичкитъ горѣпоменати хранителни материй, заради това прѣпоръчва се торението съ него. Торението трѣбва да става или за прѣдшественника или срѣщу памука, но още прѣзъ есенъта и то съ добръ изгниль торъ.

Най добрия торъ, обаче, за памучното растение е брашното отъ памучно сѣме, тамъ кждѣто то се памира. Ако въ насъ се разшири тази култура не се съмняваме, че такова брашно ще почне да се приготвява.

Торението може да стане и съ разни минерални торове, но тѣхното употрѣбление за въ насъ е още ненавършено.

Засѣвание на памука.

Най-доброто врѣме за засѣването на памука е тогава, когато вече се нѣма опасностъ, че ще пада слана, която поврѣжда поникналия памукъ. Това врѣме въ Южна България се съвпада съ втората половина на м. Априль. Отъ по-рано разгледаната таблица за сланитѣ ние видѣхме, че не е редкостъ слани да падатъ и въ м. Май, а твърдѣ често тѣ падатъ прѣзъ м. Априль, особено въ първитѣ му дни и то почти въ всичкитѣ центрове, въ които се водятъ подобни наблюдения. Тѣй че засѣването на памука по-рано отъ м. Априль ще бѣде съвсѣмъ рисковано, поради сланитѣ, а закъсняването до края на Априль сѣщо ще бѣде не-добро, поради късването на вегетационния периодъ.

Една не малко важна работа при културата на памука е изборътъ на сѣмето за посѣвание. Не всѣки сортъ памукъ е добръ за отглеждане въ всѣка мѣстностъ. Нашия мѣстенъ дребенъ памукъ не се харесва на памучната фабрика, заради това не трѣбва да се сѣе, отъ онѣзи, които мислятъ да продаватъ произведението си на сѣщата фабрика. По-добръ е, обаче, едриятъ мѣстенъ памукъ, нареченъ още „Царски“. Точно да се каже кой сортъ ще може да даде въ насъ най добри резултати е още невъзможно, понеже липсватъ опити за това. Сега се правятъ такива съ нѣколко сорта при опитната станция въ Садово и при земледѣлскитѣ училища, но рано е още да се каже кой соръ ще трѣбва да се прѣдпочита.

Фабриката „Князь Борисъ“ достави миналата година сѣме отъ Текзаски памукъ (единъ американски сортъ) и поне-

же качеството на този памукъ, произведенъ въ насъ, е дало добри резултати при прѣработването му въ фабриката, послѣдната прѣпоръчва сѣщия да се отгледва и за въ бѣдѣще, макаръ полученитѣ отъ него приходи прѣзъ миналата година да не сѣ задоволителни, защото не се е още аклиматизиралъ.

Прѣванитѣ опити съ Туркестански памукъ, произлизающъ пакъ отъ американски, но вече аклиматизиранъ въ Туркестанъ, дадоха сѣщо пакъ до негдѣ задоволителни резултати. Една разлика между тѣзи два памуци се забѣлѣзва въ дължината на влакното, но тя, сравнително, не е толкова голѣма.

Отъ нашитѣ наблюдения върху тѣзи два сорта, макаръ и едногодишни, ние мислимъ, че и двата биха могли да се отгледватъ въ насъ и да даватъ задоволителни резултати, както за производителитѣ, така и за фабриката. Може би, че за въ бѣдѣще ще се намѣри и другъ нѣкой, подходящъ за нашия климатъ, сортъ, но за това трѣбва да се прѣдприематъ редъ сравнителни опити при опитната станция.

Земледѣлцитѣ, на които вече единъ пѣтъ е доставено сѣме отъ нѣкой сортъ памукъ, трѣбва да гледатъ за въ бѣдѣще сами да си произведатъ такова. За да не загубва памука своитѣ качества отъ година на година, вслѣдствие климатическитѣ условия, трѣбва да се прави извѣстенъ подборъ. Земледѣлца трѣбва да избира за сѣме само онѣзи главички, които стоятъ на силно развито растение и, което растение е имало, сравнително, най много такива главички. Независамо отъ това трѣбва да се взематъ за сѣме и онѣзи главички, които рано сѣ се развили и сѣ най-едри. Така избраното сѣме може за другата година да бѣде посѣто по грижливо, на по-разработена почва и пр. и тогава то ще даде по добри резултати. Ако това се продължава нѣколко години подредъ ще може да се получи едно добро сѣме.

Понеже не въ всѣка мѣстностъ могатъ да се запазватъ качествата на извѣстно сѣме, даже и при подборъ, тогава сѣвѣтва се смѣняване на сѣмето, като се достави такова отъ нѣкое ближно село, прочуто по добротата на сѣмената и по голѣмата доходностъ отъ памука.

Слѣдъ избора на сѣмето дожда самото сѣяние, което се извършва по нѣколко начина. Най разпространенитѣ начини сѣ слѣдующитѣ:

1. *Сѣяние на разпръснато.* Този начинъ на сѣяние мо-

же да се каже е най-примитивния и най-лошъ. Той се практикува въ Индия и въ други мѣста съ не напрѣднала култура. Нашитѣ памуко-производители си служатъ съ сѣщия способъ.

Този начинъ се извършва тъй: прѣорава се мѣстото и послѣ сѣмето се разхвърля съ ржка сѣщо тъй, както сѣятъ житата. Слѣдъ посѣвяването прѣкарва се дъска, която изравнява нивата и заравя сѣмето; много рядко вмѣсто дъска се употребява грабля (брана).

2. *Сѣяние въ гнѣзда и бразди.* Този начинъ на сѣяние става сѣщо както въ насъ се сѣе царевицата или фасула. Най-напрѣдъ се опрѣдѣля какво ще бѣде разстоянието между редоветѣ, и на мѣстото на всѣки редъ се прави една дълга бразда съ оралото, по която на всѣка крачка се турятъ по 4—5 сѣмки и се заравятъ съ кракъ. Сѣщата работа може да се извърши и тъй: на опрѣдѣленото разстояние се правятъ гнѣзда, въ които турятъ 4—5 сѣмки и се заравятъ на една дълбочина отъ 3—4 с. м. съ прѣстъта, изровена отъ гнѣздото.

Сѣянieto въ бразди се практикува тамъ, кждѣто има да се сѣе голѣмо пространство съ памукъ, а въ гнѣзда тамъ, кждѣто ще се посѣва малко пространство.

Разстоянието между редоветѣ при този начинъ зависи отъ плодородността на почвата и отъ самия сортъ. При нашия климатъ ние съвѣтаваме, това разстояние да бѣде отъ 60 до 100 см.,—при по-богатитѣ почви 100 см., а при по-бѣднитѣ до 60 см. Гнѣздо отъ гнѣздо трѣбва да бѣде на 40—50 см. Въ други мѣста оставятъ редъ отъ редъ и по 1.50 м., но тамъ памучното растение става доста високо, когато въ насъ то достига обикновено до 60—80 см. височина.

3. *Сѣяние въ топли лѣхи или парници и послѣ разсаждане на памука.* Този начинъ на сѣяние е сѣщия като за тютюня. Той е много добръ, особно за онѣзи страни, въ които земледѣлцитѣ не сѣятъ голѣми пространства съ памукъ и кждѣто падатъ кжени слани. Този начинъ на сѣяние е прѣпорѣчителенъ за насъ и добръ е да се въведе. Още прѣзъ м. Мартъ се засѣва сѣмето на гжсто въ топли лѣхи, а въ втората половина на м. Априлъ или въ началото на Май се разсаждатъ младитѣ растения сѣщо тъй, както се разсажда тютюна, като се пази горѣказаното разстояние. Тази работа може да се извърши съ успѣхъ тамъ, кждѣто е възможно вкарването на вода въ нивата, която е прѣдначена за разсаждане на памука.

Отъ 3—5 кгр. памучно сѣме е достатъчно за посѣвяване на единъ декаръ.

При посѣвяването нѣкои мокрятъ сѣмето, или го посипватъ съ разни нѣща. Въ Туркестанъ поставятъ сѣмето 6—24 часа въ вода и послѣ го посипватъ съ суха земя, пепель, или ситенъ торъ. Нѣкои пъкъ го мокрятъ съ пикочъ. Намѣрено е, че тъй мокреното сѣме, или посипвано съ пепель, гипсъ и пр. не се поврѣжда отъ насѣкоми въ земята.

Посѣтото сѣме пониква слѣдъ десетина деня, ако почвата не е студена, иначе—то закѣснява и до 20 и повече дни.

Отгледвание памучното растение прѣзъ врѣме на вегетацията му.

Около 10—12 деня слѣдъ поникването на памучното растение прѣдприема се разреждаването му. Отъ единъ пжтъ не трѣбва да се отстраняватъ всички излишни растения, било въ редоветѣ или въ гнѣздата, а това нѣщо трѣбва да се довърши малко по-късно, когато растенията вече добръ сж се закоренили и нѣма се опасностъ, че ще бждатъ отъ нѣщо поврѣдени. Въ сѣщото врѣме се прѣдприема едно *прашение*, а кждѣто е възможно и напоявание. При прорежданието трѣбва, обикновено, да се оставатъ най-силнитѣ растения.

По-нататѣшнитѣ работи при памука се състоятъ въ поддържане ровкостта на почвата и унищожение на бурена, за която цѣль трѣбва да се прѣдприематъ още 2—3 прѣкопавания.

Ако настѣпи суша и се заблѣжи, че памука не расте, трѣбва да му се пушне вода още 2—3 пжти. Въ Туркестанъ, кждѣто най-много се употребява напояването и кждѣто климата съотвѣтствува съ нашия, памука се напоява: въ началото на Май, въ срѣдата на Юний и въ началото на Юлий. Много сухитѣ почви и не добръ разработенитѣ се напояватъ и до 4—5 пжти.

Опититѣ правени отъ насъ прѣзъ 1903 година показаха, че и въ насъ напояването, кждѣто е възможно, ще даде много добри резултати.

Щомъ започне цѣфтенieto не се прѣдприема вече никакво копание на памука, а послѣдното напоявание се върши въ

врѣме на най-силното цѣфтение, което е прѣзъ Юлий. Имали достатъчно влага въ почвата може да се испустне последното поение, защото иначе растенията много се разклоняватъ, пускатъ много цвѣтове и немогатъ до Октомври да дозрѣятъ. Най-добрѣ е щото отъ първитѣ дни на м. Юли насетнѣ да не се прѣдприема никакво напояване. Прѣзъ това врѣме може да се прѣдприеме късанието на върховетѣ, за да не растатъ повече, защото нѣма да дозрѣятъ главичкитѣ. Окъсаниѣ върхове могатъ да се даватъ на домашнитѣ животни, които ги ядатъ.

До срѣдата на м. Юли се свършватъ всичкитѣ работи въ памучната плантация и се чака вече узрѣванието на главичкитѣ и разпукването имъ, за да се започне съ събиранieto. Разпукването на главичкитѣ започва отъ срѣдата на Августъ или отъ първитѣ дни на Септемврий и продължава до паданieto на първата слана. Ако прѣзъ Августъ и Септември врѣмето е много топло и не ваятъ дъждове, памукътъ ще може добрѣ да дозрѣе и да даде добри резултати, иначе той се поврѣжда недозрѣлъ и дава памукъ отъ долно качество, който не може да се употребява отъ фабрицитѣ за прѣработване.

Въ онѣзи страни, които сж прочути по своята памучна култура, като напр. Сѣверо-Американскитѣ Щати, Индия, Египетъ и др., памучното растение, посѣто въ началото на м. Априль, има врѣме за вегетирание до Декември, когато за пръвъ пѣтъ започватъ студоветѣ и сланитѣ. У насъ въ това отношение не трѣбва да се разчита на по-късно отъ 10—15 Октомври и то не всѣкога.

Болести и неприятели на памучното растение.

Памучното растение се поврѣжда отъ много болести и неприятели. Кой отъ болеститѣ и неприятелитѣ сж разпространени въ насъ не се знае, защото, липсватъ подобни наблюдения. Ние слѣдихме прѣзъ 1903 год. и намѣрихме, че въ Садово най-много бѣха разпространени слѣдующитѣ два неприятели 1) *Червеното паяче (Tetranychus telarius)* — напада на листата и вслѣдствие на изсмукването имъ тѣ изсъхватъ и опадватъ. Щомъ се забѣлѣжатъ нападнати листа да се откъсватъ и изгарятъ и 2) *Памучната земна бѣлка (Haltica rufipes)* — тя яде още младитѣ листа. Противъ нея се прѣпорѣчва посипването листата съ прахъ отъ варѣ, пепелъ пр.

Въ другитѣ страни памука страда отъ гжсеницитѣ на разни пеперуди, но у насъ не сж намирани още тѣзи видове. Сжщото е и по отношение на нѣкой растителни паразити. Тѣзи сж съображенията, които ни каратъ да изпуснемъ тукъ и цѣлия отдѣлъ, като си запазваме правото да запознаемъ памукопроизводителитѣ отпослѣ съ всичкитѣ тѣзи болести и неприятели.

Прибиране на памука.

Узрѣванието на памука, т. е. отварянieto на главичкитѣ, въ насъ започва прѣзъ м. Августа. Отведнажъ не се отварятъ всички главички, а това върви постепенно и трае понѣкога 2—3 мѣсеца. Най-напрѣдъ узрѣватъ най-долнитѣ главички и послѣ узрѣванието върви нагорѣ.

Щомъ сж се разтворили извѣстно количество главички и слѣдъ като сж поизсъхнали 2—3 дена, започва се събиранieto имъ, което може да стане съ рѣка. Въ Америка събиранieto се върши съ машини. При бранieto най-добрѣ е, ако се иска влакното да е чисто, да се вземе влакното безъ покривката на главичката. Измъкнатото влакно заедно съ сѣмето се поставя въ кошници; послѣ се туря да съхне на слънцето. Събиранieto може да продължава или всѣки день, ако плантацията е голѣма или пѣкъ всѣки нѣколко дена, ако тя е малка. При събиранieto нетрѣбва да се закѣснява много, защото иначе памука пада по земята, особено, ако настѣпи вѣтровитото врѣме.

Бранieto на памука не трѣбва да става догдѣто има роса.

Събрания памукъ слѣдъ като добрѣ се изсуши се чисти отъ сѣмкитѣ. Тази работа се върши съ рѣцѣ, съ прости машини и съ усъвършенствувани машини. Въ първитѣ два случая работата излиза скѣпа, а съ машината отива много бърже и евтино. Такава една машина *Clarke Seed Cotton Cleaner* струва 300 марки (375) лева. Тя тежи 110 кгр. и дневно може да очисти, при 550—650 завъртвания на колелото въ минута, 3,000 килограма памукъ.

Изчистения отъ сѣмето памукъ може направо да се продава на фабриката безъ по-нататъшно прѣчистване, или може още да се прѣчиства, прѣсува и пр. Последнитѣ работи не сж вече земеделски и заради това ние ги изпускаме.

Щомъ започне фабриката да употребява памука, който се произвежда у насъ, тогава или самата фабрика или други нѣкой хора ще се намѣрятъ, които да се захванатъ съ прѣчистванieto и прѣсуването на памука за да го приготвятъ за транспортъ и употребление, за която цѣль сигурно ще си доставятъ и най усвѣршенсвувани машини.

Приходъ. Количеството на памука, който може да се получи отъ декаръ, е твърдѣ различно за разнитѣ мѣстности, за разнитѣ почви и най-послѣ за разнитѣ сортове. Най-послѣ това ще зависи отъ годината: дали тя е била благоприятна или не.

Въ Туркестанъ получаватъ отъ мѣстния памукъ 40—55 пуда на десетина (около 60—70 кгр. на декаръ) нечистенъ памукъ, а отъ Американския 50—60 пуда (или около 90 кгр. на декаръ). При добри години се получава и до 100 пуда отъ десетина (около 150 кгр. на декаръ).

Въ Сѣверо-Американскитѣ Съединени Щати отъ единъ декаръ се получава сръднѣ до 150 кгр. суровъ памукъ но не е рѣдкостъ да се получи и повече.

Въ Египетъ се получава 30—40 кгр. чистенъ памукъ отъ декаръ, а въ Индия 10—15 кгр.

Отъ мѣстния памукъ у насъ се получава най-много 80—100 кгр. суровъ, което ще бѣде равно на около 25—30 кгр. чистъ (безъ сѣмки).

Това количество памукъ се получава за сега при най-благоприятнитѣ условия, но въ бѣдаще съ по-добра култура, съ изборъ на по-добъръ сортъ и пр. навѣрно доходността ще се увеличи. Такъвъ единъ приходъ немогатъ да очакватъ, обаче, всички памукопроизводители още сега. Сръдния приходъ още за много години ще се смѣта въ насъ на 50—70 кгр. суровъ памукъ на декаръ. Споредъ воденитѣ отъ насъ наблюдения, ето какъвъ единъ разчотъ трѣбва да правимъ върху доходността: при нашитѣ условия на 1 квадратенъ метръ могатъ да растатъ добръ 2 растения, които ще ни дадатъ по 5—10 узрѣли главички, или всичко 10—20, по 5 грама едната главичка (влакното и сѣмето)=50—100 гр. на квадратенъ метръ или отъ единъ декаръ ще се получи 50—100 кгр. суровъ памукъ. Нѣма ли на 1 кв. м. двѣ растения и не се ли получатъ отъ всѣко едно най-малко 5—10

разпукнати главички съ сръднѣ тегло 5 гр. за всѣка, памучното растение нѣма да бѣде никакъ доходно.

Каква е цѣната на 1 кгр. суравъ памукъ или пѣкъ чистенъ памукъ, за сега не може още да се установи, защото до сега мѣстенъ памукъ още не е излизалъ на пазаря. Памучната фабрика въ Варна прѣдлага за сега 25 ст. за 1 кгр. нечистенъ памукъ и 1 левъ за чистенъ и добръ изсушенъ памукъ.

Чистия приходъ отъ единъ декаръ нива, посѣта съ памукъ при помѣнатитѣ груби доходи, нѣма да бѣде голѣмъ и поради тѣзи причини тази култура надали ще може да се отглежда отъ по-едритѣ земледѣлци, както и отъ такива, които взематъ земи подъ наемъ. Въ насъ тя ще е доходна само при дребнитѣ земледѣлци, които иматъ излишни работни рѣръ.

Качеството на памука, произведенъ въ опитното поле на опитната станция въ Садово прѣзъ 1903 година.

За да видятъ читателитѣ какъвъ памукъ може да се произведе въ насъ, какви сѣ неговитѣ качества и пр. даваме тукъ приложената таблица, отъ която се виждатъ резултатитѣ отъ подобни изслѣдвания, правени отъ насъ прѣзъ миналата година върху нѣколко сорта памукъ, които се отгледаха въ полето на Държавната Земледѣлческа Опитна Станция въ село Садово.

ИЗСЛѢДВАНІЯ

върху разнитѣ памучни сортове, отгледвани въ опитното поле на Садовската земеделска опитна станция прѣзъ 1903 година.

№ по редъ	Название на сорта	Колко тежи средно една главичка (т. е. памукъ съ сѣмето).	Въ една главичка се намира				Дължината на влакното	Колнечеството на вървата въ една главичка	Забѣлѣжка.			
			гр.	гр.	гр.	%						
										Чистъ памукъ (влакно)	Сѣмето	Влакното съставлява отъ главичка
1	Мѣстенъ, сѣмето доставено отъ с. Юргенджикъ (Хасковско)	3-220	1-007	2-213	31%	20-8 (20-23)	30	Сѣмето остава голо и е черно.				
2	Текзаски, доставенъ отъ фабриката „Князь Борисъ“ въ Варна	6-720	2-450	4-270	36-4%	28 (27-30)	35	Сѣмето съ влакна сивобѣли, по-редко ржждави или зеленкави.				
3	Туркестански, доставенъ чрѣзъ руското мин. на земеделѣлието	4-760	1-430	3-330	30%	26-2 (24-28)	30	Сѣмето покрито съ ржждивобѣлѣтъ влакна.				
4	Луизиянски	5-960	2-385	3-575	40	26 (23-29)	30	Черно голо сѣме.				
5	Упландски	4-790	1-675	3-115	34-9	25 (24-27)		Сѣмето покрито съ сивозеленъ мжхъ.				
6	Зае-Исландскъ	2-970	0-400	2-570	13-5	26-3 (28-28)	28	Сѣмето голо-кафяво-черно.				

Забѣлъжка.

ВСИ „В. Коларов“
Централна библиотека
Пловдив

